

Apbrīnojams gaišums un aizturētais asaru spēks

“.. Kārlim piepeši radās nepārvarama kāre ievērt akmenī, kādā varenā tēlā to apbrīnojamo gaišumu un aizturēto asaru spēku, kas jaudās cilvēku sejās” (1914). Vēsturiski Latvijas stiprais balsts un brīvības simbols ir tēlnieka Kārļa Zāles monumentālās mākslas radītais Brīvības piemineklis, kas literatūrpētnieka Valda Rūmnieka un dramaturga Andreja Miglas rakstītāju spalvai kalpojis kā spēcīgas un stipras personības atspoguļojums grāmatā “Trīs zvaigznes” (2013). Dokumentēto materiālu izpētē, laikabiedru atmiņās ir rasts biogrāfisks romāns, kur tēla patiesā būtība ļauj iepazīt inteliģenta sirds latvieša dzīves gājumu. Dzīves gudrība, smags darbs un zināma deva raupjuma ir raksturlielumi, kas piedēvējami Kārļa Zāles personībai.

Ulbrokas bibliotēkas lasītāji ir līdzdalībnieki sarunai par tematu “Kam rada tēlnieks – tautai, karaļiem vai sev?” Sarunas rosinātāja ir minētā grāmata – biogrāfisks romāns par Kārlī Zāli. Te jaušams nācijas stiprums, radošas personības darba, mākslas un cenas patiesā vērtība, kā arī uzticīgas draudzības apliecinājums. Darba pamatā ir raīts stāstījums, spilgtas laikmeta ainas, iejūtīgas pārdomas un vēsturiskas liecības. Sulīgi un atspirdzinoši ir ikdienas ainiņu dialogi par ēdienu, dzērienu klātbūtni visā notiekošajā. Romāna lappusēs ievīta romantizēta 20. gadsimta pirmās puses mākslinieku dzīve un nozīmīgu personu klātbūtne – Ludolfs Liberts, Teodors Zaļkalns, arhitekts un dzīves draugs Ernests Štālbergs, savdabīgais baskājis Voldemārs Irbīte un daudzi citi.

Prozas meistari Valdis Rūmnieks un Andrejs Migla iepazīstina lasītāju ne vien ar galvenā varoņa un viņu tuvāko draugu gaitām, bet arī norāda dažādas Eiropas mākslas parādības, kas ir un kļūst aktuālas mākslinieka dzīves laikā, Latvijas kultūras dzīves būtiskākos notikumus, kā arī sarežģīto politisko un ekonomisko situāciju, kas nenoliedzami saistīta ar tēlnieka Kārļa Zāles māksliniecisko darbību. Daudzu panākumu pamatā ir ne tikai Kārļa Zāles neizsīkstošās darba spējas, vēlme mācīties un smalka mākslinieciskā intuīcija, bet arī dzīvesbiedres Annas atbalsts, dzejnieka Raiņa domu un darbu klātbūtne.

Brīvības pieminekli (1935) un tajā veidotajās trīspadsmit skulpturālo tēlu grupās nolasāms cilvēces aizturētais asaru spēks un Latvijas vēsture — krustnešu iebrukums, latviešu nacionālās pašapziņas atmoda 19. gadsimtā, Brīvības cīņās. Grupā “Darbs” Kārlis Zāle attēlojis pats sevi.

No pirmās brīvvalsts laika pieminekļiem unikāls ir arī 1936. gadā atklātais Brāļu kapu komplekss Rīgā — Latvijas izcilākais un lielākais memoriālais ansamblis. Arī tā galvenais autors ir tēlnieks Kārlis Zāle. Memoriāls veltīts Pirmajā pasaules karā un Latvijas Brīvības cīņās (1915–1920) kritušajiem karavīriem.

Brāļu kapu ansamblis ar savu vareno māksliniecisko spēku un Brīvības pieminekļa arhitektoniskās un tēlnieciskās idejas ir Kārļa Zāles devums, kas apbrīnojamā gaišumā ar aizturētu asaru spēku veltīts Latvijai un tautai.

Dzīves noslēgumā, esot par Mākslas akadēmijas Tēlniecības meistardarbnīcas vadītāju un pasniedzēju, Kārlis Zāle saviem studentiem māca “..parādi savas zemes spēku, tās svētību un skaistumu! Parādi darba darītājus, viņu pūliņus, parādi ģimenes sargātāju māti, tēvzemes sargus, parādi visu to ar cieņu, ar siltām jūtām un godbijību, lai citi redzētu, kas mēs esam, un mūs varētu cienīt!”

Atklāts un aktuāls jautājums arī šodienas jūtenskārīgajā ikdienā un kultūras procesos kopumā. Kvalitatīvas dzīves telpas norādes meklējamas noteiktajās vērtībās un savstarpējā attieksmē. Ikgadējā Ulbrokas bibliotēkas lasītāju vērtējumā iezīmējas jaunas kvalitātes un pateicība lasīt priekā un lasīt veicināšanā. Nominācija – PUBLICITĀTE – tiek pasniegta “Kalēju” mājas saimniecēm Vijai un Ivetai Brūverēm par sadarbību, sabiedrības informēšanu un piesaistīšanu kultūrvides iespējām. Nominācija – ZINĀTKĀRAIS EKSPERTS - tiek pasniegta Elīnai Siliņai par aizrautīgu pieeju Lielās lasīšanas grāmatu simtņiekam. Nominācija – LASOŠĀKĀ ĢIMENE - tiek pasniegta Vītolu ģimenei par ģimenes lasīšanas tradīciju veidošanu. Nominācija – VEIKSMĪGA INOVĀCIJA - tiek pasniegta Baibai Ūķeniecei par radošumu un personisko ieguldījumu grāmatzīmju izstrādē, ar aicinājumu un norādījumu citiem lasīt labu grāmatu. Tam seko Rīgas pašvaldības aģentūras “Rīgas pieminekļu aģentūras” direktora Gunta Gailīša ielūgums, kas Ulbrokas bibliotēkas 2014. gada nominētos lasītājus nodrošina ar Brīvības pieminekļa apmeklējumu tā iekšienē. Savukārt šīs vasaras Pētera Brūvera iznākusi grāmata “Mācos rakstīt jeb ātrs palīglīdzeklis poētisku tekstu apguvē” (2014), ir pateicība rakstniekiem un nomināciju ieguvējiem.

Pasākuma noslēguma daļā, rudens priekšnojautās baudot tēju, apzinām nacionālās rakstu zīmju vērtības un laikmetīgās identitātes mijiedarbību Ulda Sterģa Akmens rakstu darbnīcā mājās "Lielkājas". Mājas pagalmā, kā seni tēli no gaismas svīduma iznirst dažādu formu un lieluma granīta bluķi, laukakmeņi. Vizuālajā materiālā vērojam latvju zīmju kalumus akmeņos - ugunszīme, auseklītis, saules, austras koka zīmes. Tās visas atgādina latvisko dzīvesziņu. Stopiņu novadā dzīvojoša tēlnieka Ulda Sterģa atbildība un tradīciju uzturēšana, lai ir piemērs savas esības apziņas veidošanai kultūrvides izpratnē. Tēlnieka dzimtas mājām ir vairāk nekā simts gadu sena vēsture, tās nav ārišķīgas, taču ar spilgtu dvēseli un radošu garu.

Fotogalerija: <http://www.stopini.lv/lv/kultura/ulbrokas-biblioteka/galerijas/kam-rada-telnieks>
<http://www.stopini.lv/lv/kultura/ulbrokas-biblioteka/galerijas/kam-rada-telnieks-tautai-karaliem-vai-sev>

Daiga Brigmane, Stopiņu novada Ulbrokas bibliotēkas vadītāja

(26.09.2014.)